

А. О. Кийко; М. М. Хорняк

ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНІ ЦЕНТРИ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ

Єдиний абсолютно надійний спосіб збереження рідкісних та зникаючих видів як носіїв генофонду полягає у розведенні цих тварин в штучно створених умовах, чим і займається наша установа. У ЛМДЕНЦ утримується більше 80 видів і порід екзотичних, декоративних та місцевих тварин різних систематичних категорій. Одні з головних напрямків роботи екоцентру – утримання та розведення плазунів і птахів та виховання екологічної культури сучасного покоління дітей. Ми займаємося розробкою та впровадженням інтенсивних методів вирощування в неволі *королівської синєлоїської* та *каліфорнійської (альбіносна форма) змії, срібного, діамантового, золотого та королівського фазанів, качок-мандаринок та ін.* В екоцентрі іде активна пропаганда охорони природи, а діти, які займаються у гуртках, мають можливість вільно спілкуватися з тваринами і доглядати за ними. Так іде процес виховання екологічної культури дітей.

Багато видів тварин зараз стали рідкісними у зв'язку з великим антропогенним пресом і потребують збереження їхнього генофонду та відновлення природних популяцій. Порівняно недавно сформувався самостійний напрямок охорони тваринного світу. Він є єдиним абсолютно надійним способом збереження рідкісних та зникаючих видів як носіїв генофонду і полягає у розведенні цих тварин в штучно створених умовах, чим і займається наша установа.

У ЛМДЕНЦ утримується більше 80 видів і порід екзотичних, декоративних та місцевих тварин різних систематичних категорій. За 19 років існування тут успішно розводилися наступні види: тріонікс далекосхідний (китайський), полоз маїсовий, саламандра, амадини японська, зеброві і діамантові, горлиця діамантова, папуги хвилясті, нерозлучники масковий і рожевощокий, корела (німфа), розела строката, папуга ожереловий (Крамера), глянцевий, лазуровий, співочий, качка-мандаринка, фазани золотий, діамантовий, королівський, мисливський. За 10 років невеликий живий куточок перетворився на постійно діючу зоологічну виставку «Дитячий зоопарк» при ЛМДЕНЦ, яка має дозвіл на своє функціонування від Міністерства екології і природних ресурсів України.

Одні з головних напрямків роботи екоцентру – утримання та розведення плазунів і птахів та виховання екологічної культури сучасного покоління дітей. Розведення у неволі плазунів дає гарантії довгострокового збереження їх генофонду. Зараз за кордоном і в Україні працюють зоорозплідники, де розводяться великі, генетично повноцінні групи плазунів як зникаючих, так і багаточисельних видів із природоохоронною та комерційною метою [7].

Ми займаємося розробкою та впровадженням інтенсивних методів вирощування в неволі *королівської синєлоїської* та *каліфорнійської (альбіносна форма) змії*. Детальний опис умов вирощування даних видів раніше не публікувався, за винятком деякої загальної інформації [3, 8, 9, 10], а без подібних даних неможливе введення цих змії у зоокультуру. Ми досліджували молодих королівських змії протягом року, тримаючи їх у тераріумах розміром 60x30x45 см і годуючи два рази на тиждень живими мишенятами, за винятком періоду линьки. Тривалість світлового дня – до 14 годин, температура утримання вдень +25-32°C, вночі +18-20°C [1]. Використана методика утримання і годівлі дала позитивний результат, який підтвердився зростанням довжини у 2—3 рази. Отримані результати свідчать, що методика є правильною і в подальшому може бути рекомендована для використання при вирощуванні в неволі цих змії.

Засвоєння технологій утримання птахів, таких як *качка-мандаринка, фазани* тощо дасть змогу розводити їх в неволі з подальшою реінтродукцією. Для розмноження мандаринок ми доповнили раціон кормами з високим вмістом вітамінів і речовин, які підтримують статеву активність качок: пророщене зерно, терта морква. Було знесено 12 яєць, з яких вивелося 5 каченят. Їх годували комбінованим кормом залежно від віку, а через 2 місяці випустили до загального вольєру. У 2004 р. в двох пар мандаринок відповідно вижило 3 каченят (2 самці і 1 самка) з 5 яєць та 4 каченят із 7 яєць (по 2 самців і самок). У зв'язку з недосконалістю сучасних вітчизняних інкубаторів доцільно роз-

водити качок шляхом природної інкубації.

Засвоївши технологію розведення рідкісних видів качок, можна займатися утриманням та розведенням інших цікавих видів птахів. Зокрема, в нас успішно розводяться декілька видів фазанів: так, у 2004 р. розмножувалися *срібний, діамантовий, золотий* та світла і темна форми *мисливського фазана*. У літературі вказується на встановлення спеціальних гніздових пристроїв, сплетених з гілок верби чи очерету у вигляді кошків [5], в нас же для декоративних фазанів були споруджені трикутні хатки, де гніздилися 2 самки золотого фазана. Вони мали в гнізді відповідно 7 і 9 яєць, з яких вижило 10 фазанят. У діамантових фазанів в 2004 р. було 19 яєць від двох самок, з яких

Рис. 1а. Огар — червонокнижний вид, який можна розводити в екологічних центрах

Рис. 1б. Золотий фазан – вид, який успішно розводиться в неволі

Рис. 3а. Довгохвоста сова, вилікувана в екоцентрі і випущена на волю

Рис. 2а. Павич у вольєрі з фазанами, голубами і папугами

Рис. 4а. Спілкування з тваринами – дієвий спосіб формування екологічної культури: діти годують лань

Рис. 4б. Спілкування з тваринами – дієвий спосіб формування екологічної культури: діти годують лисицю

вижило 13 пташенят.

Важливо відмітити, що у великих вольєрах можна утримувати одночасно декілька різних видів: так, в одному з вольєрів експонувалися 4 пари декоративних голубів, фазани, пара мандаринок, пара і двоє пташенят корел, а також пара ожерелових папуг, які гніздилися в дуплянках розміром 30×30×50 см і у 2004 р. мали 2 і 3 молодих із 5 і 6 яєць відповідно. В іншому вольєрі мандаринки уживалися з парою срібних та двома парами золотих фазанів. Таке утримання різних птахів позитивне і ефективно впливає на відвідувачів екоцентру.

Крім того, до нас періодично потрапляють молоді та травмовані птахи: канюки, малий і великий яструби, боривітер, чеглок, лелеки, горобині, сови тощо. Їх лікують, підгодовують і випускають в природу, а інвалідів залишають у зоопарку.

В екоцентрі іде активна пропаганда охорони природи, а діти, які займаються у гуртках, мають можливість вільно спілкуватися з тваринами і доглядати за ними. Вони ходять на екскурсії, беруть участь в наукових конференціях та вчаться спостерігати за живою природою. Оскільки екологічна свідомість населення в Україні знаходиться на дуже низькому рівні, саме у таких закладах і формується змалку бережливе ставлення до природи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кудрявцев С. В. и др. Террариум и его обитатели. – М., 1991.
2. Малик В. и др. 1000 советов животноводам-любителям. – Братислава, 1982.
3. Огнев А. В. Змеи в домашнем террариуме. – М.: Аквариум, 2001.
4. Рахманов А. И. Справочная книга по охране и разведению птиц. – К., 1990.
5. Рахманов А. И. Фазановые птицы. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001.
6. Рахманов А. И., Бессарабов Б. Ф. Фазановые: содержание и разведение. – М., 1991.
7. Хенкель Ф., Шмидт В. Террариум: устройство, дизайн, оснащение. – М., 2001.
8. Шмидт В. Ваш террариум: содержание животных в домашних условиях.–М, 2001.
9. Шмидт В., Хенкель Ф. Террариумные животные. – М.: Аквариум ЛТД, 2000.
10. Экзотические животные в вашем доме /Авт. — сост. И. В. Резько. – Мн, 1999.
11. Chvapil S. Ptaki ozdobne. – Praha, 1983.

я